

УДК 378:37.011.3:316.61

О. С. Михайлова,

кандидат педагогічних наук, доцент

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

oksana.mykhailova@gmail.com

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ

У статті розглянуто шляхи вирішення проблеми естетичного виховання учнів початкової школи, що забезпечує розвиток творчої активної особистості, здатної повноцінно сприймати прекрасне, гармонійне, досконале в навколишньому середовищі. Тому сучасна школа спрямовує всі свої зусилля на те, щоб забезпечити належним чином процес естетичного виховання учнів, створює педагогічні умови, які сприяють підвищенню рівня естетичної вихованості учнів. Одним із таких шляхів автором вважається застосування виховного потенціалу позакласної роботи з метою розкриття учням системи універсальності світу, розширення кругозору та світосприйняття. В статті також подано приклад масової форми позакласної роботи на початковому етапі навчання в ЗНЗ.

Ключові слова: естетичне виховання, позакласна робота, учні початкової школи.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку суспільства, коли загострюються суспільні суперечності, змінюються загальнолюдські цінності, життєві ідеали, особливого значення набувають питання естетичного виховання учнів. Проблема естетичного виховання є дуже важливою і актуальною для сьогодення, адже естетичне виховання забезпечує розвиток творчо активної особистості, здатної повноцінно сприймати прекрасне, гармонійне, досконале в навколишньому середовищі. Саме тому сучасна школа спрямовує всі свої зусилля на те, щоб забезпечити належним чином процес естетичного виховання учнів, створює педагогічні умови, які сприяють підвищенню рівня естетичної вихованості учнів.

Для сприятливого розвитку естетичного виховання учнів у виховній роботі загальноосвітніх початкових шкіл учителі широко застосовують виховний потенціал позакласної роботи з метою розкриття учням системи універсальності світу, розширення кругозору та світосприйняття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема естетичного виховання в естетико-педагогічному аспекті широко репрезентована у спадщині видатних українських педагогів та діячів освіти (Е. Водовозової, П. Каптерева, С. Лисенкової, С. Русової, Е. Михеєвої, К. Ушинського).

Психологічні основи естетичного виховання розкрили Б. Ананьєв, Л. Божович, Л. Виготський, І. Кон, Б. Теплов та ін. За останні роки опубліковано багато праць, в яких вирішуються питання значення творчості та пізнавальної діяльності в естетичному вихованні молодших школярів; розкриваються механізми творчості, закономірності взаємозв'язку творчої діяльності; сформульовані основні принципи формування творчої особистості (Ф. Говорун, Б. Коротяєв, В. Левін, В. Моляко, Ю. Петров, П. Підкасистий, Я. Пономарьов, В. Романець, В. Цапук).

Значний внесок у розв'язання проблеми розвитку естетичної культури зробили зарубіжні і вітчизняні вчені: М. Аріарський, І. Аве, Г. Арген, Н. Бессем, Ж. Босх, М. Вільсон, Д. Генкін, Г. Єскіна, Г. Загадарчук, В. Кірсанов, О. Миронюк, І. Петрова, Ф. Соломонік, котрі розглядають процес естетичного виховання як цілеспрямоване формування якостей всебічно розвиненої особистості, що дає можливість їй сприймати природні та соціальні реалії, діяти та творити відповідно до загальнолюдських ідеалів гармонії та краси.

Отже, усе викладене вище засвідчує, що у даний час у педагогічній науці поки що недостатньо розроблене питання цілісного бачення проблеми естетичного виховання учнів початкової школи засобами позакласної роботи (ПР). В той же час спостерігається відсутність досліджень, присвячених естетичному вихованню засобами ПР як одному з продуктивних засобів, яка стимулює учнів до поглибленого вивчення мови з використанням резервів кожної особистості окремо і всього колективу гуртка, проблемної групи, клубу загалом і зумовлює актуальність даної статті.

Метою статті є розкриття виховних можливостей ПР в естетичному вихованні учнів початкової школи.

Виклад основного матеріалу. У процесі становлення особистості з найдавніших часів естетичне виховання мало особливе значення. Здатність відчувати, сприймати, розуміти, усвідомлювати і творити прекрасне – це ті специфічні прояви духовного життя людини, що свідчать про її внутрішнє багатство. Естетичне ставлення людини до світу формується і розвивається протягом всього її життя. Водночас не всі періоди в житті рівноцінні для естетичного розвитку. Багато письменників, педагогів, діячів культури (К. Д. Ушинський, В. О. Сухомлинський та інші) констатують особливе значення щодо цього молодшого шкільного віку. Особливості дітей цього віку найбільше сприяють формуванню в них естетичної культури. Новітні дослідження доводять, що прогалини в естетичному розвитку молодшого школяра найчастіше виявляються не виправними навіть при систематичній роботі у середніх та старших класах [1].

Навчити бачити прекрасне навколо себе, у навколишній дійсності покликана система естетичного виховання. Щоб ця система впливала на дитину найбільш ефективно і досягла поставленої мети, Б. М.

Неменський виділив таку її особливість: "Система естетичного виховання мусить бути, передусім, єдиною, об'єднуючою всі речі, всі позакласні заняття, все громадське життя школяра, де кожен предмет, кожен вид заняття має власне, чітке завдання у справі формування естетичної культури та особистості школяра" [2; 3].

ПР поглиблює соціокультурні знання учнів за рахунок охоплення великого кола проблем і питань, що виходять за межі шкільної програми та не розглядаються на уроці. Учні, які не змогли з різних причин реалізувати себе на уроці, мають можливість розкрити свої приховані здібності під час ПР, адже саме тут створюється атмосфера довіри, взаєморозуміння, співробітництва, взаємодопомоги.

Масова форма роботи є домінуючою у ПР і діяльності молодших школярів з іноземної мови завдяки її пізнавальному, практичному і виховному значенню [4]. Проведення масових заходів у змістовній та цікавій формі створює сприятливі умови для повноцінного, насиченого дозвілля, розвитку лінгвістичної та соціокультурної компетенції, формування особистісних якостей учнів. Виховну цінність масових заходів важко переоцінити, вони дозволяють не тільки розширити загальний і лінгвістичний кругозір, але і сприяють формуванню таких важливих якостей, як патріотизм, почуття гордості за свою культуру. Прикладом масової форми ПР на початковому етапі навчання в ЗНЗ може бути гра-КВН "Who knows English Alphabet better?", що є завершальною частиною у вивчення літер англійської абетки.

Метою даного заходу є, насамперед, удосконалення здобутих знань і здібностей на уроках іноземної мови, сприяння розвитку естетичних смаків і світогляду учнів, підтримки мотивації до оволодіння іноземною мовою загалом, виховання активності, відповідальності, виразності, артистичності учнів, а також манер поведінки в гостях.

Враховуючи вікові та психологічні характеристики учнів, їх емоційну активність, прагнення до конкретної діяльності та добре розвинену механічну пам'ять школярів, учитель заздалегідь планує та організовує проведення даного свята. Працюючи з учнями, вчитель готує їх до участі в даному заході, удосконалюючи їхню вимову, правопис, знання англійського алфавіту, розучуючи пісні та джазові ритми, навчаючи учнів поводитися на сцені та вирішуючи інші організаційні питання.

ХІД ПРОВЕДЕННЯ

На сцені з'являється ведучий: "Дорогі друзі! Сьогодні учні перших класів будуть змагатися за право називатися "Кращим знавцем англійських літер". Цікавим є те, що дівчатка 1-А класу будуть змагатися з хлопчиками 1-Б класу. Запрошую команди на сцену.

Конкурс 1. Greeting (Привітання команд).

Team 1. Команда дівчаток. *Team 2.* Команда хлопчиків.

"Flowers" "Nuts"

Team 1. Good morning to you!
Good morning to you!
We're all in our places,
Good morning to you!
Good morning to you!

Team 2. Good morning to you!
Good morning to you!
Good morning, dear children
We are glad to see you.

Leader: Thank you. Judges, will you show your numbers, please? Thank you.

Конкурс 2. "Meet my Captain" (Знайомство капітанів).

Team 1. I'm a little girl,
Yes, that's me
And my friends are nice
As you can see
I'm a little girl,
Yes, that's me
We like rhymes and songs
As you can see.

Team 2. I'm a little boy,
Yes, that's me
And I know rules
As you can see
"Tick", – the clock says
"Tick, tick, tick,
What you have to do,
Do quick!"

Конкурс 3. "The presentation of the ABC" (презентація алфавіту).

Team 1 (singing). A, B, C
Say it after me.
D, E, F, G,
Stand up and look at me.
H, I, J,
Are you okay?
K, L, M,
Count from 1 to 7,
N, O, P,
Count up to me,
Q, R, S,
Go back to Your place.
T, U, V,
Look at me,

Team 2 : A, B, C, D, E, F, G,
H, I, J, K, L, M, N, O, P,
Q, R, S, and T, U, V,
W, X, and Y and Z.
Happy, happy we shall be
When we learn our ABC's.

W, X, Y, Z –

Repeat the alphabet.

Leader: Thank you. Give your numbers, please.

Конкурс 4. "Do it like this" (Виконання приказів).

Team 1. Head, shoulders, knees, and toes,

Knees and toes

Head, shoulders, knees, and toes,

Knees and toes.

Eyes, and ears, and mouth, and nose,

Head, shoulders, knees, and toes,

Knees and toes.

Team 2. Hands up!

Hands down.

Hands on hips!

Sit down.

Hands to sides.

Bent left.

Bent right.

Конкурс 5. "A Good Writer" (Великий письменник).

Leader: I'm going to give you an English rhyme, but you try to think of Ukrainian rhyme.

Leader: Ant and apple,

Ant and apple.

Fell together

From the tree.

Leader: Dog and donkey

Cook the dinner,

Duck and duckling

Guess the winner.

Leader: Fish and fox,

Fly and frog.

Are they good and honest friends?

Yes, because they can shake hands.

Leader: Goat, gosling and giraffe

Grow garlic in the yard.

Leader: It's great! You are good writers. Give us our numbers.

Конкурс 6. "Do you like animals?" (Знайди тварину).

Leader: Find the animals hiding in the following sentences.

Example: Close the door at once (rat)

Team 1.1. That will be real help.

2. She came late every day.

3. He came to America today.

4. Eric owes me ten cents.

5. We made errors in each one.

6. Do good workers succeed?

7. If I shout, he'll hear me.

Team 2.1. We will go at two o'clock.

2. In April I only came once.

3. I'll sing; you hum on key.

4. I made a Xerox copy of it.

5. She clothes naked babies.

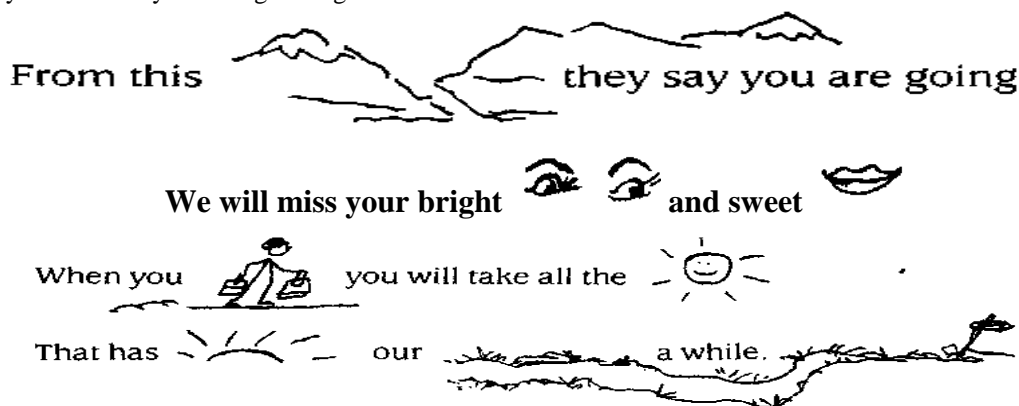
6. At last, I, Gerald, had won.

7. He called Mikko a lazy boy.

Leader: Thank you for your job. You are well done.

Конкурс 7. "Act in your song!" (Инсценировка песни).

Leader: You will get a picture puzzle. Firstly, substitute for the key words, after this sing and act this song, and say what country this song belongs to. Who will be the 1st?

Leader: Oh, the girls are the first. Thank you for your active participation. What's the total score, judges?

Висновки. Отже, вихованню повинні сприяти не тільки окремі заходи, які проводяться після уроків, а й сам навчальний процес. Адже тісний зв'язок навчання і виховання допомагає розвитку естетичних

смаків і світогляду учнів, стимулюванню дітей до активності, відповідальності, виразності, артистичності, а також підтримує мотивацію до оволодіння іноземною мовою в цілому.

Перспективою подальших наукових досліджень залишаються такі питання, як розробка методики використання індивідуальних та групових завдань для естетичного виховання учнів початкової школи ЗНЗ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Виховання естетичної культури школярів : [навч. посібник] / Зязюн І. А., Миропольська Н. Є., Хлебнікова Л. О. та ін.]. – К. : ІЗМН, 1998. – 156 с.
2. Зязюн І. А. Морально-естетичні погляди В. О. Сухомлинського / І. А. Зязюн, С. Г. Родчанін. – К. : Товариство "Знання" УРСР, 1980. – 48 с.
3. Кирило Стеценко : Спогади, листи, матеріали / [упор. Є. Федотов]. – К. : Музична Україна, 1981. – 480 с.
4. Калініна Л. В. English after classes : [метод. посіб. для позакл. роботи на початковому етапі навчання у загальноосвітній школі : у трьох кн.] / Л. В. Калініна, І. В. Самойлюкевич. – Кн. 1. – Харків : Веста : Видавництво "Ранок", 2004. – 208 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Vykhovannya estetychnoyi kul'tury shkol'yariv [Education of Pupils' Aesthetic Culture] : [navch. posibnyk] / [Zyazyun I. A., Myropol's'ka N. E., Khlebnikova L. ta in.]. – K. : IZMN, 1998. – 156 s.
2. Zyazyun I. A. Moral'no-estetychni poglyady V. O. Sukhomlyns'kogo [Moral and Aesthetic Views by V. O. Sukhomlyns'koho] / I. A. Zyazyun, E. G. Rodchanin. – K. : Tovarystvo "Znannya" URSR, 1980. – 48 s.
3. Kyrylo Stetsenko : Spogady, lysty, materialy [Kyrylo Stetsenko : Memoirs, Letters, Materials] / [upor. E. Fedotov]. – K. : Muzychna Ukraina, 1981. – 480 s.
4. Kalinina L. V. English after classes [English after Classes] : [metod. posib. dlya pozakl. roboti na pochatkovomu etapi navchannya u zagal'noosvitniy shkoli : u triokh kn.] / L. V. Kalinina, I. V. Samoylyukevych. – Kn.1. – Kharkiv : Vesta : Vydavnytstvo "Ranok", 2004. – 208 s.

Матеріал надійшов до редакції 02.02. 2015 р.

Михайлова О. С. Эстетическое воспитание учащихся начальной школы средствами внеклассной работы.

В статье рассматриваются пути решения проблемы эстетического воспитания учащихся начальной школы, которое обеспечивает развитие творчески активной личности, способной полноценно воспринимать прекрасное, гармоничное, совершенное в окружающей среде. Поэтому современная школа направляет все свои усилия на то, чтобы обеспечить должным образом процесс эстетического воспитания учащихся, создает педагогические условия, способствующие повышению уровня эстетической воспитанности учащихся. Одним из таких путей автором считается применение воспитательного потенциала внеклассной работы с целью раскрытия ученикам системы универсальности мира, расширения кругозора и мировосприятия. В статье также приведен пример массовой формы внеклассной работы на начальном этапе обучения.

Ключевые слова: эстетическое воспитание, внеклассная работа, ученики начальной школы.

Mykhailova O. S. Primary School Pupils' Aesthetic Education by Means of Extracurricular Work.

The article deals with the problem of aesthetic education of primary school, which provides the development of a creatively active personality, who is able to perceive fully the beautiful, harmonious, and perfect in the environment. Therefore, modern school directs its efforts to ensure the pupils' aesthetic education, creating pedagogical conditions that enhance the pupils' aesthetic education. In the process of identity's formation from ancient times aesthetic education had the special significance. The ability to feel, perceive, understand, realize and create beautiful – these are specific manifestations of the spiritual life, showing the inner wealth. Aesthetic man's relation to the world is formed and developed throughout the life. One of these ways is the use of the author's educational potential of pupils' extra-curricular activities to demonstrate the universality of the world system, expanding horizons and world view. The extra-curricular work deepens the sociocultural knowledge because the pupils consider a large range of problems and issues beyond the curriculum and not covered in the class. Pupils who have failed for various reasons, to realize themselves in the classroom, have the opportunity to discover their latent abilities in the extra-curricular work, because the atmosphere of trust, mutual understanding, cooperation and mutual assistance is created. The article also presents the example of mass forms of extra-curricular activities at primary school. The purpose of this activity is to improve pupils' knowledge and skills, promoting aesthetic and philosophical pupils' support and motivation for learning a foreign language in the general educational activity.

Key words: aesthetic education, extra-curricular work, primary school pupils.